

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

24 ноември 2022 година *

„Преюдициално запитване — Свободно движение на хора — Член 45 ДФЕС —
Равно третиране — Социални предимства — Регламент (ЕС) № 492/2011 — Член 7,
параграф 2 — Финансова помощ за висше образование в друга държава членка —
Условие за пребиваване — Алтернативно условие за социална интеграция на учащи, които
не пребивават в страната — Положение на учащ, който е гражданин на държавата,
предоставяща помощта, но от раждането си е пребивавал в държавата, в която учи“

По дело C-638/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от
Överklagandenämnden för studiestöd (Комисия по жалбите във връзка с финансовата
подкрепа за учащи, Швеция) с акт от 14 октомври 2020 г., постъпил в Съда на 25 ноември
2020 г., в рамките на производство по дело

MCM

срещу

Centrala studiestödsnämnden,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: А. Prechal, председател на състава, М. L. Arastey Sahún, F. Biltgen (докладчик),
N. Wahl и J. Passer, съдии,

генерален адвокат: L. Medina,

секретар: А. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за МСМ, лично от него,
- за шведското правителство, от Н. Eklinder, С. Meyer-Seitz, А. Runeskjöld, М. Salborn
Hodgson, R. Shahsavan Eriksson, Н. Shev, J. Lundberg и О. Simonsson, в качеството на
представители,

* Език на производството: шведски.

- за датското правителство, от V. Jørgensen, J. Nymann-Lindegren и M. Søndahl Wolff, в качеството на представители,
- за австрийското правителство, от A. Posch, E. Samoiloва и J. Schmoll, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от P. Carlin и B.-R. Killmann, в качеството на представители,
- за норвежкото правителство, от E. S. Eikeland и T. H. Aarhun, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 април 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 45 ДФЕС и на член 7, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно свободното движение на работници в Съюза (ОВ L 141, 2011 г., стр. 1).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между МСМ и Centrala studiestödsnämnden (Национална комисия за финансова подкрепа за учаци, Швеция) (наричана по-нататък „CSN“) относно правото на МСМ да получи финансова подкрепа от шведската държава, за да следва образование в Испания.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 7 от Регламент № 492/2011 предвижда в параграфи 1 и 2:
 - „1. Работник, който е гражданин на държава членка, не може поради своето гражданство да бъде третиран на територията на друга държава членка различно от работниците — нейни граждани по отношение на условията за наемане и условията на труд, и по-специално, по отношение на трудовото възнаграждение, уволнението и ако остане безработен — на възстановяването или новото наемане на работа.
 - 2. Той има право на същите социални и данъчни предимства, както работниците местни граждани“.
- 4 Съгласно член 10, параграф 1 от този регламент:
 - „Децата на гражданин на държава членка, който е или е бил нает на работа на територията на друга държава членка, се допускат до общото образование, курсовете за производствено и

професионално обучение както гражданите на тази държава, ако тези деца пребивават на нейна територия“.

Шведското право

- 5 Съгласно член 23, първа алинея от глава 3 от Studiestödslag (1999:1395) (Закон (1999:1395) за финансовата подкрепа за учащи, наричан по-нататък „Законът за финансовата подкрепа за учащи“) правото на учащ да получава финансова помощ за висше образование извън Швеция, е поставено в зависимост от условието последният да е пребивавал в Швеция непрекъснато в продължение на най-малко две години през последните пет години преди подаването на молбата за финансова помощ (наричано по-нататък „условието за пребиваване“).
- 6 Правителството или определеният от него орган обаче може да приеме специални разпоредби, даващи възможност да се дерогира условието за пребиваване и да се предвидят допълнителни правила, уреждащи финансовите помощи за учащите, които посещават училище в чужбина.
- 7 Така по Закона за финансовата подкрепа за учащи са дадени пояснения с Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1) (Правилник и общи насоки за CSN във връзка с предоставянето на финансови помощи на учащите, наричан по-нататък „Правилник и общи насоки за CSN“). В член 6 от глава 12 от този правилник и общи насоки за CSN е предвидено, че условието за пребиваване, уредено в член 23 от глава 3 от този закон, не се прилага спрямо лице, което отговаря на това условие, когато е започнало да следва в чужбина, като е получило помощ за обучение по смисъла на посочения закон или стипендия за обучение за докторанти и което продължава без прекъсване обучението си, като се ползва от тази подкрепа. Член 6 от глава 12 предвижда, че условието за пребиваване не се прилага и по отношение на шведски гражданин, който пребивава в чужбина поради заболяване, ако преди това е пребивавал в Швеция. Накрая, в член 6 от същата глава 12 се уточнява, че ако особени обстоятелства обосновават това, помощта за обучение може да се предостави на учащ дори когато той не отговаря на условието за пребиваване.
- 8 В особените случаи, когато CSN счете условието за пребиваване за несъвместимо с правото на Съюза, тя допуска дерогация от това условие, като изисква в замяна на това лицето да има връзка с шведското общество. Така в Centrala studiestödsnämndens rättsliga ställningstaganden dnr 2013–113–9290 samt dnr 2014–112–8426 (Вътрешен правилник на CSN № 2013-113-9290 и № 2014-112-8426) е предвидено, че въз основа на член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011 условието за пребиваване, уредено в член 23, първа алинея от глава 3 от Закона за финансовата подкрепа за учащи, не се прилага спрямо лица в Швеция, които са признати от CSN за работници мигранти или за членове на техните семейства. В замяна на това тези лица, с изключение на децата, трябва да имат връзка с шведското общество, за да се предостави финансовата помощ за обучение.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 9 Шведският гражданин МСМ пребивава в Испания от раждането си.

- 10 През март 2020 г. MCM подава до CSN молба за финансова помощ, за да следва висше образование в Испания. MCM посочва, че баща му, който също е шведски гражданин, живее и работи в Швеция от ноември 2011 г. и е упражнявал дейност като работник мигрант в Испания в продължение на около 20 години.
- 11 CSN отхвърля искането с мотива, че MCM не отговаря на условието за пребиваване в Швеция, предвидено в член 23, първа алинея от глава 3 от Закона за финансовата подкрепа за учащи, нито на някои от изключенията, предвидени в членове 6, 6а и 6б от глава 12 от Правилника и общите насоки за CSN, въз основа на които да може да му бъде предоставена такава помощ. Освен това тя приема, че MCM не може да иска тази помощ въз основа на положението си като член на семейството на работник мигрант, тъй като баща му вече упражнява професионална дейност в Швеция — неговата държава членка по произход, и не отговаря на алтернативното условие за интегриране в шведското общество, което позволява да отпадне условието за пребиваване.
- 12 MCM обжалва това решение пред Överklagandenämnden för studiestöd (Комисия по жалбите във връзка с финансовата подкрепа за учащи, Швеция), а именно запитващата юрисдикция. В становището си CSN поддържа направената от нея преценка. CSN посочва също, че отказът да се предостави на MCM финансова помощ за обучение, би могъл да възпре неговия баща да емигрира в Испания и следователно представлява пречка за свободното движение на баща му. В това отношение обаче тя си поставя въпроса дали разглежданото положение продължава да се урежда от правото на Съюза, след като от 2011 г. бащата на MCM е престанал да се ползва от свободата си на движение като работник мигрант. Тя изпитва съмнения и във връзка с това, че работник мигрант, който се е завърнал в държавата си по произход, може да се позовава спрямо тази държава без ограничение във времето на гаранциите, от които по силата на Регламент № 492/2011 се ползват както самият той, така и членовете на семейството му.
- 13 Запитващата юрисдикция посочва, че финансовите помощи за обучение могат да се предоставят на шведските граждани и на гражданите на други държави членки, за да следват висше образование в чужбина.
- 14 Тя припомня, че съгласно член 23, първа алинея от глава 3 от Закона за финансовата подкрепа за учащи правото на такава помощ, което не зависи нито от доходите на родителите на молителя, нито от каквото и да било друго социално положение, е поставено в зависимост от условието учащият молител да е пребивавал в Швеция непрекъснато в продължение на най-малко две години през последните пет години. Ако условието за пребиваване не може да бъде изпълнено, помощ все пак може да се предостави, когато са налице особени обстоятелства по смисъла на член 6 от глава 12 от Правилника и общите насоки за CSN.
- 15 Запитващата юрисдикция добавя, че съгласно член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011 условието за пребиваване не се прилага по отношение на работниците мигранти или на членовете на техните семейства. Въпреки това и с изключение на случая, в който молителят е дете на работник мигрант, CSN изисква в съответствие със своя вътрешен правилник да е налице връзка с шведското общество, за да се предостави финансовата помощ за обучение.

- 16 Тази юрисдикция уточнява още, че условието за пребиваване отпада и спрямо лицата, включително шведски граждани, които не пребивават в Швеция и които искат финансови помощи, за да следват образование в друга държава — членка на Съюза. В този случай CSN поставя предоставянето на такава помощ в зависимост от условие за наличие на връзка с шведското общество, като се основава на решение на Съда от 18 юли 2013 г., Prinz и Seeberger (С-523/11 и С-585/11, ЕУ:С:2013:524, т. 38).
- 17 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали условие за наличието на връзка с държавата членка по произход може да се приложи към пребиваващо в Съюза дете на работник мигрант, който е напуснал приемащата държава членка, в която упражнява професионална дейност, за да живее в своята държава членка по произход. Всъщност според тази юрисдикция подобно условие може да противоречи на член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011 и да възпре някои родители или бъдещи родители да упражняват свободата си на движение като работници по смисъла на член 45 ДФЕС.
- 18 Тя счита, че ограничението на свободното движение на работници трябва да може да бъде обосновано със съображения относно финансовите интереси на държавата членка по произход. Запитващата юрисдикция обаче иска да се установи дали в случая следва да се приложи по аналогия съдебната практика, която позволява да се обосноват ограничения на свободното движение на гражданите по смисъла на членове 20 ДФЕС и 21 ДФЕС.
- 19 При тези обстоятелства Överklagandenämnden för studiestöd (Комисия по жалбите във връзка с финансовата подкрепа за учаци) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Може ли държава членка (държавата членка по произход), предвид финансовите си интереси и въпреки разпоредбите на член 45 ДФЕС и член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011, да предвиди изискване детето на завърнал се работник мигрант да има връзка с тази държава, за да му бъде отпусната финансова помощ за обучение в другата държава — членка на Европейския съюз, в която родителят на детето е работил по-рано (приемащата държава членка), когато:

- 1) след като се е завърнал от приемащата държава членка, родителят на детето е живял и работил в държавата членка по произход в период от поне осем години;
- 2) детето не се е завърнало с родителя си в държавата членка по произход, а от раждането си живее в приемащата държава членка; и
- 3) държавата членка по произход предвижда същото изискване за наличие на връзка по отношение на други свои граждани, които не отговарят на изискването за пребиваване и които кандидатстват за финансова помощ за обучение в друга държава от Европейския съюз?“.

По преюдициалния въпрос

- 20 С въпроса си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 7 от Регламент № 492/2011 и член 45 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба на държава членка, която обвързва предоставянето в полза на дете на лице, което е напуснало приемащата държава членка, в която е работило, за да се завърне да

живее в първата държава членка, на която е гражданин, на финансова помощ за следване на образование в приемащата държава членка, с изискването детето да има връзка с държавата членка по произход, когато, от една страна, детето пребивава в приемащата държава членка от раждането си и от друга, държавата членка по произход предвижда изискването за наличие на връзка по отношение на другите свои граждани, които не отговарят на условието за пребиваване и които кандидатстват за такава финансова помощ за обучение в друга държава членка.

- 21 Най-напред следва да се припомни, че член 45 ДФЕС забранява всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, между работниците от държавите членки, що се отнася до заетост, възнаграждение и други условия на труд. Освен това, тъй като член 7, параграф 1 от Регламент № 492/2011 е само конкретен израз на посочения принцип за недопускане на дискриминация в специфичната област на условията на заетост и труд, той трябва да се тълкува по същия начин като член 45 ДФЕС (решения от 5 декември 2013 г., *Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken*, C-514/12, EU:C:2013:799, т. 23 и цитираната съдебна практика и от 12 май 2021 г., *CAF*, C-27/20, EU:C:2021:383, т. 24).
- 22 Освен това член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011, който предвижда, че работник, гражданин на държава членка, на територията на другите държави членки има право на същите социални и данъчни предимства, както работниците — местни граждани, възпроизвежда в специфичната област на предоставянето на социални предимства принципа на равно третиране, закрепен в член 45 ДФЕС (вж. в този смисъл решения от 20 юни 2013 г., *Giersch* и др., C-20/12, EU:C:2013:411, т. 35 и от 2 април 2020 г., *PF* и др., C-830/18, EU:C:2020:275, т. 29).
- 23 Понятието „социално предимство“ по смисъла на член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011 обхваща всички предимства, които, независимо дали са свързани с трудов договор, обикновено се признават на работниците — местни граждани, главно поради обективното им качество на работници или само поради факта че пребивават на територията на страната (решение от 6 октомври 2020 г., *Jobcenter Krefeld*, C-181/19, EU:C:2020:794, т. 41).
- 24 Съгласно постоянната съдебна практика помощта за издръжка и за университетско обучение, завършващо с придобиването на професионална квалификация, представлява социално предимство по смисъла на тази разпоредба (вж. в този смисъл решение от 10 юли 2019 г., *Aubriet*, C-410/18, EU:C:2019:582, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 25 В случая не се оспорва, че разглежданото обезщетение представлява социално предимство по смисъла на член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011.
- 26 Следва обаче да се подчертае, че от текста както на член 7 от Регламент № 492/2011, по силата на който работникът мигрант не може да бъде третиран различно на територията „на друга държава членка“, така и на член 10 от този регламент, съгласно който децата на работника мигрант се третират на територията „на друга държава членка“ при същите условия като гражданите на тази държава, е видно, че тези членове имат за цел да осигурят защита срещу дискриминацията, с която работникът мигрант и членовете на неговото семейство могат да се сблъскат в приемащата държава членка.

- 27 Както по същество отбелязва и генералният адвокат в точки 56 и 57 от заключението си, макар работникът мигрант и членовете на неговото семейство да могат да се позовават на правото на равно третиране пред органите на приемащата държава членка, това не е така, ако положението, което може да води до дискриминация, се отнася до държавата членка по произход на работника.
- 28 Тъй като обаче по делото в главното производство е направено позоваване на правото на равно третиране пред органите на държавата членка по произход, член 7 от Регламент № 492/2011 не е приложим.
- 29 Въпреки това, независимо от факта, че разглежданото в главното производство положение не попада в приложното поле на член 7 от Регламент № 492/2011, това положение следва да се разгледа с оглед на член 45 ДФЕС, който забранява не само всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, между работниците от държавите членки, но и всяка друга мярка, която може да представлява пречка за свободното движение на работници.
- 30 В това отношение трябва да се припомни, че всички разпоредби на Договора за функционирането на ЕС относно свободното движение на хора, както и тези на Регламент № 492/2011 целят да улеснят гражданите на държавите членки при упражняването на професионална дейност от какъвто и да е характер на територията на Съюза и не допускат мерки, които биха могли да поставят в неблагоприятно положение тези граждани, когато искат да полагат наемен труд на територията на друга държава членка (решение от 10 октомври 2019 г., Krahn, C-703/17, EU:C:2019:850, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 31 В този контекст гражданите на държавите членки разполагат в частност с произтичащо пряко от Договора право да напускат своята държава членка по произход, за да отидат на територията на друга държава членка, както и да пребивават там с цел упражняване на дейност. Следователно член 45 ДФЕС не допуска никаква национална мярка, която може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването от гражданите на Съюза на гарантираната с тази разпоредба основна свобода (решение от 10 октомври 2019 г., Krahn, C-703/17, EU:C:2019:850, т. 41 и цитираната съдебна практика).
- 32 Всъщност, както припомня генералният адвокат в точка 47 от заключението си, гражданите на държава членка могат да се позовават на член 45 ДФЕС срещу тази държава по отношение на мерки, които могат да възпрепятстват или възпрат посочените граждани да напуснат своята държава по произход.
- 33 По делото в главното производство съответният работник, след като е напуснал своята държава членка по произход, за да работи в друга държава членка и да пребивава в нея със своето семейство, се е завърнал да живее и работи в своята държава членка по произход. За разлика от това детето му никога не е пребивавало в последната държава членка, а от раждането си живее в приемащата държава членка. Съгласно правната уредба на държавата членка по произход детето на такъв работник може да получи от последната държава членка финансова помощ, за да следва образование в приемащата държава членка само ако има връзка с държавата членка по произход.
- 34 Що се отнася до въпроса дали подобна правна уредба може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването от съответния работник на свободата му на движение, която е основна свобода, гарантирана от член 45 ДФЕС, необходимо е да се отбележи, както по същество посочва генералният адвокат в точки 49 и 50 от заключението

си, че ако този работник желае да упражни тази свобода, предоставянето на финансова помощ за висше образование в чужбина зависи не само от неговия избор, но и от евентуалния бъдещ избор на детето му, както и от поредица от бъдещи хипотетични и несигурни събития, а именно дали работникът действително ще има дете в бъдеще, дали детето ще избере да остане в приемащата държава членка, въпреки че бащата е решил да се завърне в своята държава членка по произход, дали детето му няма да се интегрира в обществото в последната държава членка и дали в съответния момент детето му ще реши да следва висше образование.

- 35 Следователно подобно положение, което се почива на съвкупност от твърде несигурни и непреки обстоятелства, не може да повлияе върху избора на работника да упражни свободата си на движение и поради това не може да се счита, че би възпрепятствало свободното движение на работници (вж. в този смисъл решение от 13 март 2019 г., *Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach*, C-437/17, EU:C:2019:193, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 36 От предходното следва, че разглежданата в главното производство правна уредба не може да се квалифицира като пречка за свободното движение на работници, забранена съгласно член 45 ДФЕС.
- 37 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 45 ДФЕС и член 7 от Регламент № 492/2011 трябва да се тълкуват в смисъл, че тези разпоредби допускат правна уредба на държава членка, която обвързва предоставянето в полза на дете на лице, което е напуснало приемащата държава членка, в която е работило, за да се завърне да живее в първата държава членка, на която е гражданин, на финансова помощ за следване на образование в приемащата държава членка с изискването детето да има връзка с държавата членка по произход, когато, от една страна, детето пребивава в приемащата държава членка от раждането си и от друга, държавата членка по произход предвижда изискването за наличие на връзка по отношение на другите свои граждани, които не отговарят на условието за пребиваване и които кандидатстват за такава финансова помощ за обучение в друга държава членка.

По съдебните разноски

- 38 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 45 ДФЕС и член 7, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно свободното движение на работници в Съюза

трябва да се тълкуват в смисъл, че:

тези разпоредби допускат правна уредба на държава членка, която обвързва предоставянето в полза на дете на лице, което е напуснало приемащата държава членка, в която е работило, за да се завърне да живее в първата държава членка, на която е гражданин, на финансова помощ за следване на образование в приемащата държава членка с изискването детето да има връзка с държавата членка по произход, когато, от една страна, детето пребивава в приемащата държава членка от раждането си и от друга, държавата членка по произход предвижда изискването за наличие на връзка по отношение на другите свои граждани, които не отговарят на условието за пребиваване и които кандидатстват за такава финансова помощ за обучение в друга държава членка.

Подписи